HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

25 martie 2021 *

„Recurs – Concurență – Articolul 102 TFUE – Abuz de poziție dominantă – Piața slovacă a serviciilor de acces la internet de mare viteză – Obligație reglementară privind accesul la bucla locală pentru operatorii care au o putere semnificativă – Condiții stabilite de operatorul tradițional pentru accesul neîngrădit al altor operatori la bucla locală – Caracterul indispensabil al accesului – Comprimare a marjelor – Costuri – Concurent cel puțin la fel de eficient ca întreprinderea dominantă – Dreptul la apărare”

În cauza C-165/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 22 februarie 2019,

Slovak Telekom a.s., cu sediul în Bratislava (Slovacia), reprezentată de D. Geradin, avocat, și R. O'Donoghue, QC,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de M. Farley, M. Kellerbauer, L. Malferrari, C. Vollrath și L. Wildpanner, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

Slovanet a.s., cu sediul în Bratislava, reprezentată de P. Tisaj, advokát,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal (raportoare), președintă de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a treia, domnii N. Wahl și F. Biltgen și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 iunie 2020,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2020,

* Limba de procedură: engleza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, Slovak Telekom a.s. solicită, în primul rând, anularea în tot sau în parte a Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 13 decembrie 2018, Slovak Telekom/Comisia (T-851/14, EU:T:2018:929, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta i-a respins parțial acțiunea având ca obiect anularea Deciziei C(2014) 7465 final a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind o procedură inițiată în temeiul articolului 102 TFUE și al articolului 54 din Acordul privind SEE (cazul AT.39523 – Slovak Telekom), astfel cum a fost rectificată prin Decizia C(2014) 10119 final a Comisiei din 16 decembrie 2014, precum și prin Decizia C(2015) 2484 final a Comisiei din 17 aprilie 2015 (denumită în continuare „decizia în litigiu”), în al doilea rând, anularea în tot sau în parte a deciziei în litigiu și, în al treilea rând, cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea cuantumului amenzii aplicate recurentei prin decizia menționată.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 2887/2000

2 Considerentele (3), (6) și (7) ale Regulamentului (CE) nr. 2887/2000 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind accesul neîngrădit la bucla locală (JO 2000, L 336, p. 4, Ediție specială, 13/vol. 30, p. 133) aveau următorul cuprins:

„(3) «Bucla locală» reprezintă circuitul fizic cu conductor dublu torsadat metalic în rețeaua de telefonie publică fixă care conectează punctul terminal al rețelei de la locuința abonatului cu repartitorul principal sau cu o facilitate echivalentă. Așa cum se subliniază în al cincilea Raport al Comisiei [Europene] privind punerea în aplicare a pachetului de reglementări în telecomunicații, rețeaua de acces local rămâne unul din cele mai puțin competitive segmente ale pieței de telecomunicații liberalizate. Nou-veniții pe piață nu au infrastructuri de rețea alternative larg răspândite și nu sunt capabili, cu tehnologiile tradiționale, să egaleze economiile de scală și acoperirea operatorilor desemnați ca având o putere de piață semnificativă pe piața rețelelor de telefonie publică fixă. Aceasta rezultă din faptul că acești operatori și-au desfășurat infrastructurile metalice de acces local de-a lungul unor perioade de timp semnificative, sub protecția drepturilor exclusive, fiind capabili să își finanțeze costurile de investiții prin închirieri [a se citi «venituri»] de monopol.

[…]

(6) Pentru nou-veniții pe piață, nu ar fi viabilă din punct de vedere economic dublarea în întregime a infrastructurii metalice de acces local, într-un timp rezonabil. Pentru moment, infrastructurile alternative, cum ar fi televiziunea prin cablu, sateliții, buclele locale radio, nu oferă, în general, aceeași funcționalitate sau aceeași densitate de acoperire, deși situațiile din statele membre pot fi diferite.

(7) Accesul neîngrădit la bucla locală permite nou-veniților pe piață să concureze cu operatorii notificați în oferirea de servicii de transmisii de date cu viteză mare pentru acces continuu la internet și pentru aplicații multimedia bazate pe tehnologia liniei digitale pentru abonat (DSL), ca și pentru serviciile de telefonie vocală. O cerere rezonabilă pentru obținerea accesului neîngrădit implică necesitatea accesului pentru furnizarea serviciilor beneficiarului, iar refuzul acestei cereri ar împiedica, restricționa sau denatura concurența în acest sector.”

3 Articolul 1 din acest regulament, intitulat „Scopul și domeniul de aplicare”, prevedea:

„(1) Prezentul regulament are drept scop intensificarea concurenței și stimularea inovațiilor tehnologice pe piața de acces local, prin stabilirea unor condiții armonizate pentru accesul neîngrădit la bucla locală, pentru a favoriza furnizarea competitivă a unei game largi de servicii electronice.

(2) Prezentul regulament se aplică accesului neîngrădit la buclele locale și facilităților aferente ale operatorilor notificați definiți la articolul 2 litera (a).

[…]”

4 Articolul 2 din regulamentul menționat conținea următoarele definiții:

„[…]

(a) «operator notificat» înseamnă operatori ai rețelelor de telefonie publică fixă care au fost desemnați de către autoritățile lor naționale de reglementare ca având o putere de piață semnificativă în furnizarea de rețele și servicii de telefonie publică fixă […]

[…]

(c) «buclă locală» înseamnă circuitul fizic cu conductor dublu torsadat metalic care conectează punctul terminal al rețelei de la locuința abonatului cu repartitorul principal sau o facilitate echivalentă în rețeaua de telefonie publică fixă;

[…]”

5 Articolul 3 din același regulament avea următorul cuprins:

„(1) Începând cu 31 decembrie 2000, operatorii notificați publică și actualizează permanent o ofertă de referință pentru accesul neîngrădit la buclele lor locale și la facilitățile aferente, care include cel puțin elementele enumerate în anexă. Oferta trebuie să asigure un grad de acces neîngrădit suficient de mare, astfel încât beneficiarul să nu fie nevoit să plătească pentru elemente de rețea sau facilități care nu sunt necesare pentru furnizarea serviciilor sale și conține o descriere a componentelor ofertei, termeni și condiții asociate, inclusiv tarife.

(2) Începând cu 31 decembrie 2000, operatorii notificați trebuie să onoreze cererile rezonabile ale beneficiarilor privind accesul neîngrădit la buclele lor locale și la facilitățile aferente, în condiții transparente, echitabile și nediscriminatorii. Cererile se pot refuza numai pe baza unor criterii obiective legate de fezabilitatea tehnică sau de nevoia de a menține integritatea rețelei. […] Operatorii notificați furnizează beneficiarilor facilități echivalente cu cele furnizate serviciilor proprii sau companiilor lor asociate, în aceleași condiții și termene de execuție.

[…]”

6 În temeiul articolelor 4 și 6 din Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (JO 2009, L 337, p. 37), Regulamentul nr. 2887/2000 a fost abrogat cu efect de la 19 decembrie 2009.

Directiva 2002/21/CE

7 Articolul 8 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO 2002, L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140, prevede:

„[…]

(2) Autoritățile naționale de reglementare promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

[…]

(b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice, inclusiv în ceea ce privește transmiterea conținutului;

[…]

(5) În scopul îndeplinirii obiectivelor de politică menționate la alineatele (2), (3) și (4), autoritățile naționale de reglementare aplică principii de reglementare obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale, între altele prin:

[…]

(f) impunerea unor obligații reglementare *ex ante* doar în cazurile în care nu există concurență efectivă și durabilă și reducerea sau eliminarea acestora imediat ce această condiție este îndeplinită.”

Istoricul litigiului

8 Istoricul litigiului, astfel cum a fost reluat la punctele 1-53 din hotărârea atacată, poate fi rezumat după cum urmează.

9 Recurenta este operatorul tradițional de telecomunicații din Slovacia. În perioada cuprinsă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010, Deutsche Telekom AG (denumită în continuare „DT”), operatorul tradițional de telecomunicații din Germania și societatea aflată la conducerea grupului Deutsche Telekom, deținea o participație de 51 % la capitalul recurentei.

10 Recurenta, care până în anul 2000 beneficia de un monopol legal pe piața slovacă a telecomunicațiilor, este cel mai mare operator de telecomunicații și furnizor de acces în bandă largă din Slovacia. Rețelele pe bază de cupru și rețelele mobile ale recurentei acoperă aproape întreg teritoriul slovac.

11 În urma unei analize a pieței, autoritatea slovacă de reglementare în materie de telecomunicații (denumită în continuare „TUSR”) a desemnat recurenta în anul 2005 drept operator care are o putere semnificativă pe piața angro pentru accesul neîngrădit la bucla locală, în sensul Regulamentului nr. 2887/2000.

12 În consecință, TUSR a impus recurentei, printre altele, să admită toate cererile privind accesul neîngrădit la bucla sa locală considerate rezonabile și justificate, în scopul de a permite operatorilor alternativi să utilizeze această buclă pentru a oferi propriile servicii pe piața cu amănuntul de masă

(sau pentru publicul larg) a serviciilor de acces la internet de mare viteză în bandă fixă din Slovacia. Pentru a face posibilă îndeplinirea acestei obligații, recurenta a publicat oferta sa de referință în materie de acces neîngrădit, care definea condițiile contractuale și tehnice pentru accesul la bucla sa locală.

13 În urma unei anchete din oficiu având ca obiect, printre altele, condițiile de acces neîngrădit la bucla locală a recurentei, a unei comunicări privind obiecțiunile transmise recurentei și DT la 7 și, respectiv, la 8 mai 2012, a unei propuneri de angajamente și a diverse schimburi de corespondență și a unor reuniuni, Comisia a adoptat decizia în litigiu la 15 octombrie 2014.

14 Prin această decizie, Comisia a considerat că întreprinderea pe care o formau recurenta și DT săvârșise o încălcare unică și continuă a articolului 102 TFUE și a articolului 54 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4) în ceea ce privește serviciile de acces la internet de mare viteză din Slovacia în perioada cuprinsă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010.

15 În special, Comisia a arătat că rețeaua buclei locale a recurentei putea fi utilizată pentru a furniza servicii de acces la internet de mare viteză după instituirea unui acces neîngrădit la liniile sale și că ea acoperea 75,7 % din ansamblul gospodăriilor slovace în perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2010. Cu toate acestea, în aceeași perioadă, accesul la numai câteva rare bucle locale ale recurentei a fost neîngrădit începând de la 18 decembrie 2009 și ele nu au fost utilizate decât de un singur operator alternativ pentru furnizarea de servicii cu amănuntul de foarte mare viteză către întreprinderi.

16 Potrivit Comisiei, încălcarea săvârșită de întreprinderea formată din recurentă și DT a constat, în primul rând, în ascunderea față de operatorii alternativi a informațiilor privind rețeaua necesare pentru accesul neîngrădit la buclele locale, în al doilea rând, în restrângerea domeniului de aplicare al obligațiilor recurentei privind accesul neîngrădit la buclele locale, în al treilea rând, în stabilirea unor modalități și a unor condiții inechitabile în oferta de referință a recurentei în materie de acces neîngrădit în ceea ce privește colocarea, calificarea, previziunile, reparațiile, precum și garanțiile bancare și, în al patrulea rând, în aplicarea unor tarife inechitabile care nu permit unui operator la fel de eficient ca recurenta care se bazează pe accesul angro la buclele locale cu acces neîngrădit ale acestui operator să reproducă serviciile cu amănuntul oferite de operatorul menționat fără să înregistreze pierderi.

17 Prin decizia în litigiu, Comisia a aplicat pentru această încălcare, pe de o parte, o amendă de 38 838 000 de euro în solidar recurentei și DT și, pe de altă parte, o amendă de 31 070 000 de euro în sarcina DT.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

18 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 26 decembrie 2014, recurenta a introdus o acțiune având ca obiect, cu titlu principal, anularea deciziei în litigiu în măsura în care o privește și, cu titlu subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată.

19 În susținerea acțiunii formulate, recurenta a invocat cinci motive, întemeiate, în primul rând, pe erori vădite de apreciere și de drept în aplicarea articolului 102 TFUE, în al doilea rând, pe o încălcare a dreptului său la apărare în ceea ce privește aprecierea practicii care conduce la comprimarea marjelor, în al treilea rând, pe erori săvârșite în constatarea comprimării marjelor, în al patrulea rând, pe erori vădite de apreciere și de drept atunci când Comisia a concluzionat că aceasta constituia o întreprindere unică împreună cu DT și că ambele erau răspunzătoare pentru încălcarea în cauză, în al cincilea rând și cu titlu subsidiar, pe erori în stabilirea cuantumului amenzii.

20 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins ansamblul motivelor invocate de recurentă, în afara celui de al treilea motiv, pe care l-a admis în parte, ca urmare a faptului că Comisia nu a făcut dovada că recurenta a recurs la practica ce a condus la o comprimare a marjelor între 12 august și 31 decembrie 2005. Prin urmare, Tribunalul a anulat în parte decizia în litigiu și a stabilit la 38 061 963 de euro cuantumul amenzii la plata căreia au fost declarate obligate în solidar DT și recurenta. Acesta a respins în rest acțiunea.

21 Mai precis, prin intermediul primului motiv, care cuprindea cinci critici, recurenta a reproșat Comisiei, printre altele, prin intermediul primei și al celei de a cincea critici, că a calificat drept refuz de furnizare a accesului la bucla sa locală, în primul rând, faptul că a ascuns față de operatorii alternativi informații referitoare la rețeaua sa necesare pentru accesul neîngrădit la bucla sa locală (punctele 431-534 din decizia în litigiu), în al doilea rând, faptul că a redus obligațiile privind accesul neîngrădit care rezultă din cadrul de reglementare aplicabil (punctele 535-651 din decizia în litigiu) și, în al treilea rând, faptul că a stabilit mai multe clauze și condiții inechitabile în oferta sa de referință în materie de acces neîngrădit (punctele 655-819 din decizia în litigiu), fără să fi verificat în prealabil caracterul indispensabil al unui asemenea acces, în sensul Hotărârii din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, denumită în continuare „Hotărârea Bronner”). Tribunalul a respins aceste critici la punctele 107-129 din hotărârea atacată, considerând în esență că reglementarea privind sectorul telecomunicațiilor aplicabilă în speță recunoștea necesitatea accesului la bucla locală a recurentei pentru a permite apariția și dezvoltarea unei concurențe efective pe piața slovacă a serviciilor de internet de mare viteză, astfel încât Comisia nu mai trebuie să demonstreze că un asemenea acces prezenta un caracter indispensabil.

22 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurenta susținea că, întrucât nu a aplicat condițiile din Hotărârea Bronner, decizia în litigiu era contrară concluziilor care se desprindeau din Hotărârea din 9 septembrie 2009, Clearstream/Comisia (T-301/04, EU:T:2009:317). Tribunalul a respins această critică la punctele 138-140 din hotărârea atacată, pentru motivul că nu se putea asimila cauza cu care era sesizat cu cea în care s-a pronunțat această hotărâre.

23 Prin intermediul celei de a treia critici din cadrul primului motiv, recurenta susținea că, dacă un refuz implicit de furnizare a accesului nu ar trebui să fie supus verificării caracterului indispensabil, în conformitate cu condițiile stabilite de Curte în Hotărârea Bronner, ar fi mai ușor să se stabilească un refuz implicit de furnizare a accesului decât un refuz pur și simplu de furnizare a accesului. Tribunalul a respins această critică la punctele 133-135 din hotărârea atacată, pentru motivul că gravitatea unei încălcări poate depinde de numeroși factori independenți de caracterul explicit sau implicit al refuzului menționat, astfel încât recurenta nu se putea întemeia pe forma unei încălcări pentru a aprecia gravitatea acesteia.

24 În ceea ce privește a patra critică din cadrul primului motiv, care se întemeia pe erori de drept și de fapt referitoare la justificările invocate de Comisie pentru a deroga de la condițiile din Hotărârea Bronner pentru motivul că acestea nu se aplică atunci când rețeaua vizată își are originile istorice într-un monopol de stat, Tribunalul a respins-o la punctele 153 și 154 din hotărârea atacată, în temeiul unei jurisprudențe constante potrivit căreia existența unei poziții dominante care își are originea într-un monopol legal trebuie luată în considerare în cadrul aplicării articolului 102 TFUE.

25 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta susținea în special că dreptul său la apărare fusese încălcat prin faptul că nu fusese audiată de Comisie cu privire la metodologia, principiile și datele utilizate de această instituție pentru a calcula „costurile medii incrementale pe termen lung” ale recurentei (denumite în continuare „CMITL”), destinate să stabilească în ce măsură aceasta a efectuat o comprimare a marjelor. Tribunalul a respins acest motiv întrucât a considerat în special, la punctele 186-192 și 209 din hotărârea atacată, că Comisia comunicase în mod corespunzător recurentei metoda și principiile sale de calcul și că nu era obligată să divulge calculele sale finale ale marjelor înainte de a-i adresa decizia în litigiu.

26 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurenta susținea că Comisia nu a constatat în mod corect practica ce a condus la comprimarea marjelor, în special din cauza neluării în considerare a ajustărilor sale de optimizare în calculul CMITL. Tribunalul a respins acest motiv la punctele 223-239 din hotărârea atacată, arătând în esență că respingerea ajustărilor de optimizare propuse de recurentă era justificată, în măsura în care luarea în considerare a acestora ar fi condus, cu ocazia calculării comprimării marjelor, la abaterea în mod nejustificat de la costurile suportate de recurentă însăși în perioada încălcării.

Concluziile părților

27 Prin intermediul recursului formulat, recurenta solicită Curții:

– anularea în tot sau în parte a hotărârii atacate;

– anularea în tot sau în parte a deciziei în litigiu;

– cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea într-o mai mare măsură a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată, și

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată efectuate în prezenta procedură și în procedura în primă instanță.

28 Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului, și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

29 În susținerea recursului formulat, recurenta invocă trei motive. Primul motiv este întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în ceea ce privește calificarea de către acesta drept abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, a restricțiilor aduse de recurentă accesului la rețeaua sa de buclă locală. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea dreptului său la apărare în cadrul aprecierii privind o comprimare a marjelor. Al treilea motiv este întemeiat pe erori de drept în ceea ce privește aprecierea de către Tribunal a existenței unei comprimări a marjelor.

30 Pe de altă parte, recurenta solicită să i se dea posibilitatea de a beneficia de admiterea motivelor invocate de DT în cauza conexă C-152/19 P, referitoare la recursul introdus de DT împotriva Hotărârii Tribunalului din 13 decembrie 2018, Deutsche Telekom/Comisia (T-827/14, EU:T:2018:930), potrivit cărora DT contestă faptul că forma o singură întreprindere împreună cu recurenta.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

31 Prin intermediul primului motiv formulat, care cuprinde cinci aspecte, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că, pentru a demonstra că abuzase de poziția sa dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, prin limitarea accesului la rețeaua sa de buclă locală,

Comisia nu era obligată să dovedească faptul că accesul respectiv era indispensabil exercitării activității operatorilor economici vizați, în sensul Hotărârii Bronner, întrucât ea avea deja o obligație reglementară de a acorda acces la rețeaua sa de buclă locală.

32 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, recurenta susține că, prin faptul că a decis, la punctul 121 din hotărârea atacată, că nu se aplicau în speță condițiile din Hotărârea Bronner, Tribunalul a omis în mod eronat să țină seama de diferența dintre controlul *ex post* efectuat în temeiul articolului 102 TFUE, care urmărește încetarea unui comportament abuziv, și cel efectuat *ex ante* de o autoritate de reglementare în materie de telecomunicații, care urmărește promovarea unor forme specifice de concurență. În plus, piețele relevante nu ar fi identice. Obligația reglementară de acces ar privi caracterul indispensabil al accesului la piața angro a accesului neîngrădit la bucla locală, în timp ce abuzul constatat de Comisie ar privi o piață cu amănuntul mult mai largă decât cea a serviciilor bazate pe bucla locală, în cadrul căreia nu ar fi stabilit caracterul indispensabil al accesului la bucla menționată. În sfârșit, în opinia recurentei, considerația potrivit căreia încălcarea unei obligații reglementare constituie din oficiu o încălcare a articolului 102 TFUE ține de o interpretare eronată a acestei dispoziții care ar fi mai strictă și care ar conduce la tratamentul diferențiat al unei întreprinderi dominante supuse unei condiții reglementare preexistente.

33 Prin intermediul celui de al doilea aspect al aceluiași motiv, recurenta susține că, la punctele 126 și 127 din hotărârea atacată, Tribunalul a dedus în mod eronat din Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83, denumită în continuare „Hotărârea TeliaSonera”), că nu erau aplicabile în speță condițiile din Hotărârea Bronner. Potrivit recurentei, Hotărârea TeliaSonera nu privea un refuz de a contracta, precum în speță, ci o comprimare a marjelor. În plus, la punctele 55-58 din această hotărâre, Curtea ar fi răspuns la întrebări care nu sunt adresate în cadrul prezentei cauze.

34 Prin intermediul celui de al treilea aspect al primului motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept la punctele 138 și 139 din hotărârea atacată atunci când a statuat că Hotărârea din 9 septembrie 2009, Clearstream/Comisia (T-301/04, EU:T:2009:317), nu era relevantă. Potrivit recurentei, în primul rând, din această din urmă hotărâre nu reiese că existența unui fost monopol de stat sau a unei obligații reglementare ar fi avut incidență asupra analizei efectuate de Tribunal în această hotărâre. În al doilea rând, hotărârea menționată s-ar întemeia pe o condiție reglementară *ex ante*, precum în speță. În al treilea rând, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Clearstream deținea încă un monopol la momentul în care a abuzat de poziția sa dominantă, în timp ce situația de monopol a recurentei încetase cu cinci ani înainte de începutul abuzului invocat. În sfârșit, în al patrulea rând, refuzurile Clearstream și ale recurentei ar fi similare.

35 Prin intermediul celui de al patrulea aspect al primului motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, o eroare vădită sau o nemotivare atunci când a considerat, la punctele 133 și 134 din hotărârea atacată, că un refuz implicit nu era neapărat mai puțin grav decât un refuz efectiv și că era necesară o apreciere de la caz la caz. Potrivit recurentei, nimic nu justifică abordarea Tribunalului potrivit căreia, pentru a fi calificat drept abuziv, în sensul articolului 102 TFUE, refuzul implicit în discuție în speță nu ar trebui să îndeplinească condițiile din Hotărârea Bronner, în timp ce un refuz explicit sau categoric ar trebui să îndeplinească aceste condiții. O asemenea abordare ar conduce la tratarea unui comportament mai grav într-un mod mai favorabil decât un comportament mai puțin grav.

36 Prin intermediul celui de al cincilea și ultim aspect al aceluiași motiv, recurenta susține că Tribunalul a considerat în mod eronat, la punctele 153 și 154 din hotărârea atacată, că faptul că ea a deținut un fost monopol de stat putea justifica neaplicarea condițiilor enunțate în Hotărârea Bronner. Potrivit recurentei, această abordare nu este compatibilă cu concluziile care se desprind din Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark (C-209/10, EU:C:2012:172), este contrară obligației de a lua în considerare condițiile de la momentul abuzului invocat, încalcă principiile securității juridice și nediscriminării și nu ține seama de investițiile pe care acceptat să le efectueze în rețeaua sa.

37 Comisia consideră în esență că criteriile din Hotărârea Bronner nu se aplicau în speță, având în vedere că abuzul de poziție dominantă în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre era diferit de cel în discuție în prezenta cauză.

Aprecierea Curții

38 Prin intermediul primului motiv, recurenta critică în special punctele 113-122 din hotărârea atacată, în care Tribunalul a confirmat temeinicia deciziei în litigiu, în ceea ce privește faptul că nu revenea Comisiei sarcina de a stabili caracterul indispensabil al accesului operatorilor alternativi la rețeaua de buclă locală a recurentei pentru a putea califica drept „abuzive” practicile acesteia, pe care instituția respectivă le-a apreciat, în considerentul (365) al deciziei în litigiu, ca reprezentând un refuz implicit de furnizare, care constă, în primul rând, într-o ascundere față de operatorii alternativi a informațiilor privind rețeaua sa necesare pentru accesul neîngrădit la bucla sa locală, în al doilea rând, într-o reducere a obligațiilor sale privind accesul neîngrădit care rezultă din cadrul de reglementare aplicabil și, în al treilea rând, în stabilirea a mai multe clauze și condiții inechitabile în oferta sa de referință în materie de acces neîngrădit (denumite în continuare „practicile în litigiu”).

39 Concret, Tribunalul a considerat, la punctul 121 din hotărârea atacată, că, din moment ce cadrul de reglementare aplicabil în materie de telecomunicații recunoștea clar necesitatea unui acces la bucla locală a recurentei pentru a permite apariția și dezvoltarea unei concurențe efective pe piața slovacă a serviciilor de internet de mare viteză, nu era necesar să se demonstreze de către Comisie că un asemenea acces prezenta efectiv un caracter indispensabil, în sensul celei din urmă condiții menționate la punctul 41 din Hotărârea Bronner. El a adăugat în esență, la punctele 123-127 din hotărârea atacată, că condițiile care rezultă din Hotărârea Bronner, în special cea referitoare la caracterul indispensabil al unui serviciu sau al unei infrastructuri deținute de întreprinderea dominantă, nu se aplică altor comportamente decât un refuz al accesului, precum practicile în litigiu.

40 Pentru a aprecia dacă aceste considerații sunt afectate de o eroare de drept, după cum susține recurenta, trebuie amintit că articolul 102 TFUE interzice, în măsura în care poate afecta comerțul dintre statele membre, folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia. Revine, așadar, întreprinderii care deține o poziție dominantă o răspundere specială de a nu aduce atingere prin comportamentul său unei concurențe efective și nedenaturate pe piața internă [Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 153, precum și jurisprudența citată].

41 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, noțiunea de „folosire abuzivă a unei poziții dominante”, în sensul articolului 102 TFUE, este o noțiune obiectivă care vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care, pe o piață unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii respective, au ca efect, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse sau servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici, să împiedice menținerea gradului de concurență existent încă pe piață sau dezvoltarea acestei concurențe [Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții, C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 148, precum și jurisprudența citată].

42 Examinarea caracterului abuziv al unei practici a unei întreprinderi dominante în temeiul articolului 102 TFUE trebuie efectuată luând în considerare toate împrejurările specifice ale cauzei (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctul 68, Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark, C-23/14, EU:C:2015:651, punctul 68, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-525/16, EU:C:2018:270, punctele 27 și 28).

43 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 37 din Hotărârea Bronner, cauza în care s-a pronunțat aceasta din urmă privea aspectul dacă faptul că proprietarul singurului sistem de distribuție la domiciliu existent la nivel național pe teritoriul unui stat membru, care utilizează acest sistem pentru distribuirea propriilor cotidiene, refuză accesul la acesta editorului concurent constituie un abuz de poziție dominantă, în sensul articolului 102 TFUE, pentru motivul că refuzul respectiv ar priva concurentul menționat de o modalitate de distribuție considerată esențială pentru vânzarea produselor sale.

44 Drept răspuns la această întrebare, Curtea a statuat, la punctul 41 din această hotărâre, că refuzul menționat ar constitui un abuz de poziție dominantă cu condiția nu numai ca refuzul serviciului pe care îl constituie distribuția la domiciliu să fie de natură să elimine orice concurență pe piața cotidienelor din partea solicitantului serviciului și să nu poată fi justificat în mod obiectiv, ci și ca serviciul în sine să fie indispensabil desfășurării activității acestuia, în sensul că nu ar exista niciun substitut real sau potențial pentru sistemul menționat de distribuție la domiciliu.

45 Impunerea acestor condiții era justificată de împrejurările specifice cauzei respective, care constau în refuzul unei întreprinderi dominante de a acorda acces unui concurent la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități, cu excluderea oricărui alt comportament.

46 În această privință, astfel cum a arătat în esență și domnul avocat general la punctele 68, 73 și 74 din concluzii, constatarea că o întreprindere dominantă a abuzat de poziția sa din cauza unui refuz de a contracta cu un concurent are drept consecință faptul că această întreprindere este forțată să contracteze cu acest concurent. Or, o asemenea obligație afectează în mod deosebit libertatea de a contracta și dreptul de proprietate al întreprinderii dominante, din moment ce o întreprindere, fie și dominantă, rămâne în principiu liberă să refuze să contracteze și să folosească infrastructura pe care a dezvoltat-o pentru propriile nevoi (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 octombrie 1988, Volvo, 238/87, EU:C:1988:477, punctul 8).

47 În plus, deși, pe termen scurt, sancționarea unei întreprinderi pentru că a abuzat de poziția sa dominantă din cauza unui refuz de a contracta cu un concurent are drept consecință favorizarea concurenței, în schimb, pe termen lung, este în general favorabil dezvoltării concurenței și în interesul consumatorilor să se permită unei societăți să păstreze pentru uzul propriu facilitățile pe care le-a dezvoltat pentru nevoile activității sale. Astfel, dacă s-ar acorda prea ușor accesul la o facilitate de producție, de achiziție sau de distribuție, concurenții nu ar fi stimulați să creeze facilități concurente. În plus, o întreprindere dominantă ar fi mai puțin promptă să investească în facilități eficiente dacă ar putea fi constrânsă, la simpla cerere a concurenților săi, să împartă cu ei beneficiile obținute din propriile investiții.

48 În consecință, atunci când o întreprindere dominantă refuză să acorde acces la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități, decizia de a obliga această întreprindere să acorde acest acces nu se poate justifica pe planul politicii concurenței decât atunci când întreprinderea dominantă dispune de un adevărat control exclusiv asupra pieței vizate.

49 Aplicarea într-o speță a condițiilor enunțate de Curte în Hotărârea Bronner, amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, în special a celei referitoare la caracterul indispensabil al accesului la infrastructura întreprinderii dominante, permite autorității sau instanței naționale competente să stabilească dacă această întreprindere dispune de un asemenea control exclusiv datorită acestei infrastructuri. Prin urmare, o astfel de întreprindere poate fi obligată să acorde unui concurent acces la o infrastructură pe care a dezvoltat-o pentru nevoile propriei activități numai atunci când un asemenea acces este indispensabil activității unui asemenea concurent, și anume în lipsa unui substitut real sau potențial pentru această infrastructură.

50 În schimb, atunci când o întreprindere dominantă permite accesul la infrastructura sa, dar supune acest acces, furnizarea de servicii sau vânzarea de produse unor condiții inechitabile, condițiile enunțate de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner nu se aplică. Desigur, atunci când accesul la o asemenea infrastructură sau chiar la un serviciu ori la un input este indispensabil pentru a permite concurenților întreprinderii dominante să funcționeze în mod rentabil pe o piață din aval, este cu atât mai probabil ca practicile inechitabile de pe această piață să aibă efecte anticoncurențiale cel puțin potențiale și să constituie un abuz în sensul articolului 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 234, precum și Hotărârea TeliaSonera, punctele 70 și 71). Cu toate acestea, în ceea ce privește alte practici decât un refuz al accesului, lipsa unui asemenea caracter indispensabil nu este decisivă în sine pentru examinarea unor comportamente potențial abuzive din partea unei întreprinderi dominante (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctul 72).

51 Astfel, deși asemenea comportamente pot constitui o formă de abuz atunci când sunt în măsură să creeze efecte anticoncurențiale cel puțin potențiale sau chiar efecte de excludere pe piețele vizate, ele nu pot fi asimilate unui refuz pur și simplu de a permite unui concurent accesul la o infrastructură, din moment ce autoritatea de concurență sau instanța națională competentă nu va trebui să constrângă întreprinderea dominantă să asigure accesul la infrastructura sa, acest acces fiind deja acordat. Măsurile care urmează să fie luate într-un asemenea context vor aduce mai puțin atingere, prin urmare, libertății de a contracta a întreprinderii dominante și dreptului său de proprietate decât faptul de a o constrânge să acorde acces la infrastructura sa atunci când o rezervă pentru nevoile propriei activități.

52 În acest sens, Curtea a statuat deja, la punctele 75 și 96 din Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062), că condițiile enunțate de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner și în special cea referitoare la caracterul indispensabil al accesului nu se aplică în cazul unui abuz pe care îl constituie comprimarea marjelor operatorilor concurenți pe o piață din aval.

53 În același sens, Curtea a statuat în esență la punctul 58 din Hotărârea TeliaSonera că nu se poate impune ca examinarea caracterului abuziv al oricărui tip de comportament al unei întreprinderi dominante față de concurenții săi să fie efectuată în mod sistematic în lumina condițiilor enunțate de Curte în Hotărârea Bronner, care privea un refuz de furnizare a unui serviciu. Prin urmare, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, la punctele 125-127 din hotărârea atacată, că, la punctul 58 din Hotărârea TeliaSonera, Curtea nu s-a referit numai la forma specifică de abuz pe care o constituie comprimarea marjelor operatorilor concurenți pe o piață din aval atunci când a apreciat practicile cărora nu li se aplicau condițiile din Hotărârea Bronner.

54 În prezenta cauză, situația recurentei se caracteriza în special prin faptul, amintit la punctul 119 din hotărârea atacată, că era supusă unei obligații reglementare în materie de telecomunicații în temeiul căreia era obligată să acorde acces la rețeaua sa de buclă locală. Astfel, în urma deciziei din 8 martie 2005 a TUSR, confirmată de directorul aceleiași autorități la 14 iunie 2005, recurenta era obligată să admită, în calitatea sa de operator care are o putere semnificativă, toate cererile de acces neîngrădit la bucla sa locală considerate rezonabile și justificate provenite de la operatori alternativi pentru a le permite, pe această bază, să ofere propriile servicii pe piața cu amănuntul de masă a serviciilor de mare viteză în bandă fixă din Slovacia.

55 O asemenea obligație răspunde obiectivelor de dezvoltare a unei concurențe efective pe piețele telecomunicațiilor stabilite de legiuitorul Uniunii. Astfel cum se precizează în considerentele (3), (6) și (7) ale Regulamentului nr. 2887/2000, impunerea unei asemenea obligații de acces este justificată prin faptul că, pe de o parte, întrucât operatorii care au o putere semnificativă au putut, pe perioade relativ lungi, să își desfășoare rețelele de acces local sub protecția drepturilor exclusive, fiind capabili să își finanțeze costurile de investiții prin venituri de monopol, nu ar fi viabilă din punct de vedere economic pentru nou-veniții pe piață dublarea în întregime a infrastructurii de acces local a

operatorilor existenți și, pe de altă parte, celelalte infrastructuri nu constituie un substitut valabil pentru aceste rețele de acces local. Accesul neîngrădit la bucla locală ar fi, așadar, de natură să permită nou-veniților pe piață să intre în concurență cu operatorii care au o putere semnificativă. Rezultă că, astfel cum a amintit Tribunalul la punctul 119 din hotărârea atacată, obligația de acces impusă în speță de TUSR rezulta din voința de a stimula recurenta, precum și concurenții săi să investească și să inoveze, asigurând în același timp menținerea concurenței pe piață.

56 Această obligație reglementară se aplica recurentei pe toată perioada încălcării reținute de Comisie în decizia în litigiu, și anume de la 12 august 2005 la 31 decembrie 2010. Astfel, pe lângă faptul că, în temeiul articolului 8 alineatul (5) litera (f) din Directiva 2002/21, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140, autoritățile de reglementare în materie de telecomunicații nu pot impune o asemenea obligație de acces decât în cazurile în care nu există o concurență efectivă și durabilă și sunt obligate să o suspende sau să o elimine imediat ce această condiție este îndeplinită, recurenta nici nu a susținut, nici nu a demonstrat că a contestat că era supusă unei asemenea obligații în perioada încălcării. În plus, Comisia a motivat temeiul existenței unei asemenea obligații de acces în secțiunea 5.1 din decizia în litigiu și a indicat la punctul 377 din aceasta că efectuase propria analiză *ex post* a piețelor în cauză pentru a concluziona că situația de pe aceste piețe nu se schimbase în mod semnificativ în această privință în perioada încălcării.

57 În mod analog celor arătate deja de Curte la punctul 224 din Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603), menționat la punctul 117 din hotărârea atacată, trebuie să se considere că o obligație reglementară poate fi relevantă pentru aprecierea unui comportament abuziv, în sensul articolului 102 TFUE, din partea unei întreprinderi dominante supuse unei reglementări sectoriale. În contextul prezentei cauze, deși obligația de acces la bucla locală stabilită în sarcina recurentei nu poate dispensa Comisia de cerința de a dovedi existența unui abuz în sensul articolului 102 TFUE, ținând seama în special de jurisprudența aplicabilă, impunerea acestei obligații are drept consecință faptul că, pe toată perioada încălcării reținute în speță, recurenta nu putea refuza și nu a refuzat în realitate să acorde acces la rețeaua sa de buclă locală.

58 Recurenta a păstrat însă în perioada menționată, în pofida obligației reglementare menționate mai sus, o autonomie decizională în ceea ce privește condițiile unui asemenea acces. Astfel, în afara anumitor principii directoare, conținutul obligatoriu al ofertei de referință în materie de acces neîngrădit la bucla locală, vizată la articolul 3 din Regulamentul nr. 2887/2000, nu era prevăzut de cadrul de reglementare sau de deciziile TUSR. În temeiul acestei autonomii decizionale recurenta a adoptat practicile în litigiu.

59 Cu toate acestea, din moment ce practicile în litigiu nu constituiau un refuz de acces la bucla locală a recurentei, ci se refereau la condițiile unui asemenea acces, pentru motivele menționate la punctele 45-51 din prezenta hotărâre, condițiile stabilite de Curte la punctul 41 din Hotărârea Bronner, amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, nu se aplicau în speță.

60 Prin urmare, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 121 din hotărârea atacată, că Comisia nu era obligată să demonstreze caracterul „indispensabil”, în sensul ultimei condiții stabilite la punctul 41 din Hotărârea Bronner, pentru a constata un abuz de poziție dominantă din partea recurentei din cauza practicilor în litigiu.

61 În aceste condiții, întrucât primul motiv de recurs este întemeiat pe o premisă care este eronată în drept, trebuie, prin urmare, să fie respins în totalitate.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

62 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare prin faptul că a omis să constate o încălcare a dreptului său la apărare pentru motivul că metodologia, principiile și datele utilizate de Comisie în etapa comunicării privind obiecțiunile pentru a stabili costurile reținute destinate verificării existenței unei comprimări a marjelor se bazau pe datele referitoare la costurile istorice provenite de la un sistem intern de declarare a costurilor recurentei, și anume datele denumite „*účelové členenie nákladov*” (clasificare a costurilor specifice, denumite în continuare „UCN”), în timp ce în decizia în litigiu ele se bazau pe CMITL, fără ca recurentei să i se fi permis de către Comisie să ia poziție în mod util cu privire la acest aspect.

63 Pe de altă parte, recurenta susține că Comisia a răsturnat sarcina probei, în măsura în care această instituție i-a solicitat să își prezinte principiile, metodologia și datele referitoare la stabilirea CMITL, deși nu a furnizat ea însăși de la bun început propriile principii, metodologie și date. Împrejurarea că Comisia nu ar fi dispus de la bun început de propriul model de costuri pentru a stabili existența unei comprimări a marjelor ar fi trebuit să fie recunoscută de Tribunal ca reprezentând o răsturnare nelegală a sarcinii probei. În această privință, considerațiile care figurează la punctele 186 și 189 din hotărârea atacată, potrivit cărora, pe de o parte, recurenta a avut ocazia să răspundă la comunicarea privind obiecțiunile și, pe de altă parte, Comisia s-a întemeiat în acest document pe CMITL, ar fi lipsite de pertinență și, respectiv, eronate, din moment ce la data comunicării privind obiecțiunile nu ar fi existat date referitoare la CMITL.

64 De asemenea, Tribunalul ar fi statuat în mod eronat, la punctul 189 din hotărârea atacată, că în decizia în litigiu Comisia nu formulase nicio nouă critică cu privire la comprimarea marjelor. Împrejurarea că, atât în comunicarea privind obiecțiunile, cât și în decizia în litigiu, Comisia a considerat, în primul rând, că un concurent la fel de eficient ca recurenta ar afișa marje negative și, în al doilea rând, că concluzia cu privire la marjele negative ar rămâne valabilă dacă anumite alte servicii ar fi luate în considerare în venituri, la fel ca împrejurarea că perioada încălcării reținută în decizia în litigiu era mai scurtă decât cea menționată în comunicarea privind obiecțiunile, ar fi lipsită de relevanță pentru a stabili dacă dreptul la apărare al recurentei fusese încălcat pentru motivul că metodologia, principiile și principiile luate în considerare în comunicarea privind obiecțiunile nu corespundeau celor reținute de Comisie în decizia în litigiu.

65 În plus, recurenta critică punctul 190 din hotărârea atacată pentru motivul că, contrar celor considerate de Tribunal, costurile de rețea, metodologia și principiile reținute de Comisie diferă semnificativ în etapa comunicării privind obiecțiunile și, respectiv, a deciziei în litigiu. Recurenta consideră de asemenea că Tribunalul a considerat în mod eronat, la punctul 192 din hotărârea atacată, că dreptul său la apărare a fost respectat întrucât Comisia a răspuns la argumentele sale. Comunicarea de către recurentă a rezultatelor obținute din noi lucrări realizate cu privire la CMITL în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile sau în documentele prezentate în cursul anului 2013 ar fi în această privință lipsită de pertinență întrucât, înainte de adoptarea deciziei în litigiu, Comisia nu ar fi prezentat toate elementele principiilor sale, ale metodologiei și ale datelor sale privind calculul CMITL.

66 În sfârșit, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit de asemenea o eroare de drept și o denaturare a faptelor, precum și a elementelor de probă la punctul 209 din hotărârea atacată, neținând seama de relevanța „reuniunii-bilanț” din 16 septembrie 2014, la care face referire acest punct. Divulgarea, pentru prima dată în cadrul acestei reuniuni, a calculelor sale preliminare ale CMITL ar constitui o recunoaștere de către Comisie a faptului că nu le-a comunicat anterior și a obligației sale de a le

comunica. Această divulgare în această etapă a procedurii ar demonstra de asemenea că instituția respectivă era hotărâtă să adopte o decizie de interzicere, astfel încât recurenta nu mai putea fi audiată în mod corect în această etapă.

67 Comisia estimează că al doilea motiv trebuie respins întrucât, pe de o parte, nu s-a demonstrat că Tribunalul a denaturat faptele pe care le-a luat în considerare și, pe de altă parte, dreptul la apărare al recurentei a fost respectat.

Aprecierea Curții

68 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit articolului 256 TFUE și articolului 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, recursul împotriva deciziilor Tribunalului se limitează la chestiuni de drept. Potrivit unei jurisprudențe constante, Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele și, în principiu, să examineze probele pe care le reține în susținerea acestor fapte. Această apreciere nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestor elemente, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 84, precum și jurisprudența citată).

69 În speță, recurenta nu susține că faptele următoare, descrise la punctele 177 și 185-187 din hotărârea atacată, au făcut obiectul unei denaturări din partea Tribunalului.

70 În cursul anchetei care a precedat comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a solicitat recurentei să îi comunice datele necesare pentru calcularea costurilor referitoare la intrările suplimentare care sunt necesare pentru transformarea acestor servicii angro în servicii cu amănuntul. În răspuns, recurenta a transmis Comisiei tabele care conțineau calcule ale costurilor pentru anii 2003-2010 și care erau bazate pe datele UCN. Costurile care figurau în aceste tabele fuseseră calculate, așadar, pe baza costurilor istorice distribuite integral și erau diferite de CMITL. Prin urmare, Comisia a solicitat recurentei să îi furnizeze datele privind rentabilitatea pentru serviciile de mare viteză, recalculate prin utilizarea metodologiei întemeiate pe CMITL. Întrucât recurenta a răspuns că nu calcula potrivit metodologiei CMITL cifrele privind rentabilitatea în ceea ce privește serviciile de mare viteză, Comisia a utilizat în etapa comunicării privind obiecțiunile datele UCN de care dispunea pentru a evalua comprimarea marjelor pe care a efectuat-o recurenta. Astfel, Comisia a considerat că, în lipsa datelor cu privire la CMITL, datele UCN constituiau cea mai bună sursă disponibilă pentru efectuarea acestei evaluări. Pe baza acestor date, ea a concluzionat în comunicarea privind obiecțiunile că un concurent la fel de eficient ca recurenta și care avea acces la bucla sa locală ar fi realizat marje negative importante dacă ar fi încercat să reproducă portofoliul cu amănuntul al recurentei în cursul anilor 2005-2010. În răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, recurenta a prezentat date noi pentru evaluarea costurilor pentru perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2010. Aceste date se bazau pe datele din anul 2011. Recurenta a susținut în special în acest răspuns că, la calcularea CMITL, trebuia, pe de o parte, să se efectueze o reevaluare a activelor sale și, pe de altă parte, să se țină seama de ineficiențele rețelei sale pentru oferta de mare viteză prin efectuarea unor ajustări denumite de „optimizare”, și anume, în primul rând, înlocuirea activelor existente cu echivalentele lor moderne, mai eficiente și mai puțin costisitoare, în al doilea rând, menținerea, în măsura posibilului, a coerenței tehnologice și, în al treilea rând, diminuarea activelor pe baza capacității actuale, spre deosebire de capacitatea instalată (denumite în continuare, împreună, „ajustările de optimizare”). În decizia în litigiu, Comisia a acceptat să includă în special reevaluarea activelor recurentei în analiza sa privind comprimarea marjelor, însă a respins ajustările de optimizare. În această măsură, Comisia a ajuns la rezultate diferite în decizia în litigiu și în comunicarea privind obiecțiunile în ceea ce privește importanța comprimării marjelor de către recurentă.

71 În lumina acestor fapte, a căror denaturare nu este susținută, trebuie să se aprecieze dacă Tribunalul a săvârșit erorile de drept invocate de recurentă în cadrul celui de al doilea motiv.

– Cu privire la răsturnarea sarcinii probei

72 În ceea ce privește critica potrivit căreia Tribunalul a confirmat în mod eronat o răsturnare a sarcinii probei de către Comisie, trebuie amintit că revine autorității care invocă o încălcare a normelor de concurență sarcina de a face dovada acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iunie 2010, Lafarge/Comisia, C-413/08 P, EU:C:2010:346, punctul 29 și jurisprudența citată).

73 Pentru a stabili un abuz care constă într-o comprimare a marjelor, Comisia trebuie mai precis să demonstreze că diferența dintre prețurile angro ale prestărilor de servicii vizate și cele cu amănuntul pentru prestațiile furnizate în aval către clienții finali este fie negativă, fie insuficientă pentru a acoperi costurile specifice ale respectivelor prestări de servicii vizate pe care societatea în poziție dominantă trebuie să le suporte pentru furnizarea propriilor prestații cu amănuntul către clienții finali, astfel încât această diferență să nu permită unui concurent la fel de eficient ca această societate să intre în concurență cu ea pentru furnizarea respectivelor prestații către clienții finali (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctul 32).

74 Curtea a statuat de asemenea că, pentru a aprecia caracterul licit al politicii de prețuri aplicate de o întreprindere dominantă, este necesară în principiu raportarea la criterii referitoare la prețuri întemeiate pe costurile suportate de însăși întreprinderea dominantă și pe strategia acesteia (Hotărârea TeliaSonera, punctul 41 și jurisprudența citată).

75 În speță, având în vedere faptele constatate de Tribunal, astfel cum au fost rezumate la punctul 70 din prezenta hotărâre, nu se poate considera că acesta a confirmat o răsturnare a sarcinii probei întrucât nu a statuat că Comisia nu a prezentat de la bun început metodologia și datele sale privind calculul CMITL.

76 Astfel, din faptele menționate reiese că, încă de la începutul procedurii administrative, Comisia a informat recurenta că urma să își întemeieze aprecierea privind existența unei comprimări a marjelor pe metodologia CMITL. Prin urmare, în urma comunicării de către recurentă a datelor UCN, înainte de comunicarea privind obiecțiunile, Comisia i-a solicitat să îi furnizeze datele privind rentabilitatea pentru serviciile de mare viteză, recalculate prin utilizarea metodologiei CMITL. Or, din considerentul (870) al deciziei în litigiu, la care face trimitere punctul 185 din hotărârea atacată, reiese că, în răspunsul la această cerere, recurenta a arătat că aplica CMITL pentru calcularea redevențelor serviciilor de interconexiune și că, o singură dată, în cursul anului 2005, a efectuat calculele CMITL pentru serviciile de mare viteză. În plus, fără să fie invocată o denaturare în această privință, Tribunalul a considerat, la punctul 189 din hotărârea atacată, că din cuprinsul punctelor 996-1002 din comunicarea privind obiecțiunile rezulta că Comisia a prezentat principiile directoare pentru calcularea costurilor pe baza CMITL. Din ceea ce precedă reiese că Comisia și-a prezentat metodologia pentru stabilirea costurilor încă de la începutul procedurii administrative și că recurenta a avut cunoștință despre aceasta.

77 În ceea ce privește datele luate în considerare, trebuie amintit, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 73 din prezenta hotărâre, că, pentru a stabili existența unei comprimări a marjelor, Comisia se întemeiază în principiu pe costurile suportate de întreprinderea dominantă. În consecință, faptul că Comisia a solicitat recurentei să îi furnizeze date aferente costurilor sale nu constituie o răsturnare a sarcinii probei. Nu constituie o asemenea răsturnare nici faptul că Comisia ține seama de datele relucrate, furnizate de recurentă în urma comunicării privind obiecțiunile.

78 În sfârșit, contrar celor susținute de recurentă, împrejurarea că Comisia nu a putut aplica metodologia sa întemeiată pe CMITL în etapa comunicării privind obiecțiunile, în lipsa unor date adecvate, nu echivalează cu o omisiune din partea Comisiei de a elabora propria metodologie, destinată să îndeplinească obligația de a prezenta probe care îi revine.

79 Prin urmare, critica potrivit căreia Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a recunoscut o răsturnare nelegală a sarcinii probei care revenea Comisiei trebuie respinsă ca nefondată.

– Cu privire la încălcarea dreptului la apărare

80 În ceea ce privește critica potrivit căreia Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a recunoscut o încălcare a dreptului la apărare al recurentei, trebuie amintit că dreptul la apărare este un drept fundamental care face parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de Curte (Hotărârea din 25 octombrie 2011, Solvay/Comisia, C-109/10 P, EU:C:2011:686, punctul 52 și jurisprudența citată). Acest principiu general al dreptului Uniunii este consacrat de articolul 41 alineatul (2) literele (a) și (b) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și își găsește aplicarea atunci când administrația își propune să adopte față de o persoană un act care îi cauzează prejudicii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2019, Comisia/United Parcel Service, C-265/17 P, EU:C:2019:23, punctul 28 și jurisprudența citată).

81 În contextul dreptului concurenței, respectarea dreptului la apărare presupune ca, în cursul procedurii administrative, oricărui destinatar al unei decizii prin care se constată că a săvârșit o încălcare a normelor de concurență să i se fi oferit posibilitatea să își prezinte în mod util punctul de vedere asupra caracterului veridic și pertinent al faptelor și al circumstanțelor care îi sunt reproșate, precum și asupra înscrisurilor reținute de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei asemenea încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2013, SNIA/Comisia, C-448/11 P, nepublicată, EU:C:2013:801, punctul 41, precum și Hotărârea din 14 septembrie 2017, LG Electronics și Koninklijke Philips Electronics/Comisia, C-588/15 P și C-622/15 P, EU:C:2017:679, punctul 43).

82 În acest sens, după cum Tribunalul a amintit în mod întemeiat la punctele 179-183 din hotărârea atacată, articolul 27 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167) prevede trimiterea către părți a unei comunicări privind obiecțiunile. Astfel cum reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții, această comunicare trebuie să prevadă în mod clar toate elementele esențiale pe care se întemeiază Comisia în această etapă a procedurii. Totuși, această informare poate fi efectuată succint, iar decizia adoptată ulterior de Comisie nu trebuie să fie neapărat o copie a expunerii obiecțiunilor, întrucât această comunicare constituie un document pregătitor ale cărui aprecieri de fapt și de drept au un caracter pur provizoriu (Hotărârea din 5 decembrie 2013, SNIA/Comisia, C-448/11 P, nepublicată, EU:C:2013:801, punctul 42 și jurisprudența citată).

83 Rezultă că, întrucât calificarea juridică a faptelor reținute în comunicarea privind obiecțiunile nu poate fi, prin definiție, decât provizorie, o decizie ulterioară a Comisiei nu poate fi anulată pentru simplul motiv că concluziile definitive întemeiate pe aceste fapte nu corespund în mod precis acestei calificări provizorii. Astfel, Comisia trebuie să audieze destinatarii unei comunicări privind obiecțiunile și, dacă este cazul, să țină seama, prin modificarea analizei sale, de observațiile lor care urmăresc să răspundă la criticile reținute, tocmai pentru a respecta dreptul lor la apărare. În acest sens, trebuie să se permită Comisiei să precizeze această calificare în cadrul deciziei sale finale, ținând seama de elementele rezultate din procedura administrativă, fie pentru a renunța la critici care s-ar fi dovedit neîntemeiate, fie pentru a adapta și a completa atât în fapt, cât și în drept argumentația sa în susținerea criticilor pe care le reține, însă cu condiția să rețină numai fapte cu privire la care persoanele interesate au avut ocazia să prezinte explicații și să fi furnizat în cursul procedurii administrative elementele necesare pentru apărarea intereselor acestora (Hotărârea din 5 decembrie 2013, SNIA/Comisia, C-448/11 P, nepublicată, EU:C:2013:801, punctele 43 și 44, precum și jurisprudența citată).

84 În speță, recurenta reproșează, în primul rând, Tribunalului că nu a constatat o încălcare a dreptului său la apărare ca urmare a faptului că, pentru a evalua în ce măsură o comprimare a marjelor putea fi reproșată recurentei, Comisia s-a întemeiat, în ceea ce privește calculul costurilor, pe o metodologie, pe principii și pe date diferite în comunicarea privind obiecțiunile și, respectiv, în decizia în litigiu.

85 În această privință, din faptele constatate de Tribunal, astfel cum au fost rezumate la punctul 70 din prezenta hotărâre, reiese că, înainte de adoptarea comunicării privind obiecțiunile, Comisia a solicitat recurentei să îi furnizeze date de rentabilitate recalculate prin utilizarea metodologiei CMITL. Întrucât nu a obținut aceste date, Comisia a evaluat în comunicarea privind obiecțiunile existența unei comprimări a marjelor pe baza datelor UCN de care dispunea la acel moment. Astfel cum reiese din considerentul (875) al deciziei în litigiu, la care face trimitere punctul 185 din hotărârea atacată, Comisia a considerat că aceste date constituie un indicator suficient de fiabil pentru calcularea CMITL. În continuare, în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, recurenta a furnizat date noi și a precizat că, la calcularea CMITL trebuie, pe de o parte, să se ia în considerare o reevaluare a activelor sale și, pe de altă parte, să se țină seama de ineficiențele rețelei sale pentru oferta de mare viteză. În sfârșit, nu se contestă că în decizia în litigiu Comisia a aplicat metodologia CMITL.

86 Având în vedere aceste fapte, în special împrejurarea că recurenta a prezentat estimări ale CMITL pentru perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2011 în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, precum și considerațiile care figurează la punctul 76 din prezenta hotărâre, trebuie să se constate că, în cursul procedurii administrative, recurenta era pe deplin conștientă de faptul că Comisia urmărea să stabilească existența unei comprimări a marjelor pe baza unei metodologii și a principiilor bazate pe CMITL.

87 În plus, din împrejurările de fapt pe care le-a avut în vedere Tribunalul, astfel cum au fost rezumate la punctul 70 din prezenta hotărâre, reiese că acesta a putut considera în mod întemeiat, la punctele 189 și 190 din hotărârea atacată, că Comisia a aplicat aceeași metodologie și aceleași principii de calcul al CMITL în etapa comunicării privind obiecțiunile și în cea a deciziei în litigiu. Împrejurarea că în etapa comunicării privind obiecțiunile Comisia a considerat că datele UCN ale recurentei constituiau un indicator suficient de fiabil pentru stabilirea CMITL nu implică modificarea de către Comisie a metodologiei și a principiilor sale de calcul al acestor costuri.

88 În plus, Tribunalul subliniază în mod întemeiat, la punctul 190 din hotărârea atacată, corespondența dintre tabelele reluate în comunicarea privind obiecțiunile și, respectiv, în decizia în litigiu pentru a susține motivul potrivit căruia Comisia a utilizat una și aceeași metodologie în cursul procedurii care a condus la decizia în litigiu. Astfel, ținând seama de titlurile lor, aceste tabele urmăresc reunirea de date echivalente.

89 Rezultă că recurenta invocă în mod eronat o încălcare a dreptului său la apărare pentru motivul că metodologia și principiile de calcul al costurilor pentru stabilirea unei comprimări a marjelor ar fi fost diferite în etapa comunicării privind obiecțiunile și, respectiv, în cea a deciziei în litigiu. Prin urmare, critica recurentei potrivit căreia Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a omis să recunoască o asemenea încălcare a dreptului său la apărare este nefondată.

90 În al doilea rând, recurenta reproșează Tribunalului că nu a recunoscut o încălcare a dreptului său la apărare având în vedere diferența dintre datele referitoare la costurile reținute în comunicarea privind obiecțiunile și, respectiv, în decizia în litigiu.

91 În această privință, din cuprinsul punctelor 187, 190 și 192 din hotărârea atacată reiese că diferențele dintre costurile și marjele reluate în comunicarea privind obiecțiunile și, respectiv, în decizia în litigiu rezultă din luarea în considerare de către Comisie a anumitor ajustări propuse de recurentă însăși pentru a respecta dreptul său la apărare. Or, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 83 din prezenta hotărâre, principiul respectării dreptului la apărare nu presupune numai audierea de către Comisie a destinatarilor unei comunicări privind obiecțiunile, ci și, dacă este cazul, luarea în considerare de către

aceasta, prin modificarea analizei sale, a observațiilor lor care urmăresc să răspundă la criticile reținute, tocmai pentru a respecta dreptul lor la apărare. Prin urmare, în speță, diferențele pe care le invocă recurenta nu pot demonstra o încălcare a dreptului său la apărare.

92 În plus, faptul că Comisia a efectuat ajustările respective în ceea ce privește calculul marjelor recurentei fără să o fi audiat din nou pe aceasta din urmă nu constituie o încălcare a dreptului său la apărare. Astfel, ajustările menționate au fost efectuate pe baza datelor furnizate de recurentă însăși în temeiul principiilor și al metodologiei CMITL, astfel cum anunțase Comisia în cursul procedurii administrative.

93 În al treilea rând, în ceea ce privește criticile îndreptate împotriva punctului 209 din hotărârea atacată, referitoare la „reuniunea-bilanț” cu privire la stadiul dosarului din 16 septembrie 2014, trebuie să se constate că, la punctul menționat, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept că principiul respectării dreptului la apărare nu impunea Comisiei divulgarea calculelor sale finale ale marjelor înainte de a adresa recurentei decizia în litigiu. Principiul menționat impune Comisiei numai să ofere recurentei posibilitatea de a lua poziție în mod util cu privire la elementele de fapt și de drept pe care le va lua în considerare în vederea adoptării deciziei sale. Or, recurenta nu demonstrează că datele divulgate în cadrul acestei reuniuni rezultau din elemente de fapt sau de drept cu privire la care nu a putut să ia poziție în cursul procedurii administrative care a precedat această reuniune.

94 Prin urmare, Tribunalul a considerat fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 209 din hotărârea atacată, că recurenta fusese informată cu privire la toate elementele relevante referitoare la calculul marjelor efectuat de Comisie și că i s-a acordat posibilitatea de a-și prezenta observațiile înainte de adoptarea deciziei în litigiu.

95 Având în vedere ansamblul elementelor care precedă, al doilea motiv invocat de recurentă în susținerea recursului său trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al treilea motiv

Cu privire la admisibilitate

– Argumentația părților

96 Comisia invocă inadmisibilitatea celui de al treilea motiv al recurentei în măsura în care, prin intermediul acestuia, ea susține că instituția respectivă a săvârșit o eroare substanțială de apreciere prin faptul că nu a colectat date de la terți sau nu a elaborat propriul calcul al CMITL în vederea aplicării criteriului denumit al „operatorului la fel de eficient”, întrucât această critică nu a fost formulată în fața Tribunalului.

97 Recurenta contestă această inadmisibilitate. Ea consideră că, în replica sa în fața Tribunalului, a criticat Comisia pentru că nu a prezentat în integralitatea lor metoda, principiile și datele de calcul ale CMITL pe care avea intenția să se întemeieze.

– Aprecierea Curții

98 Trebuie amintit că, în temeiul articolului 170 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, recursul nu poate modifica obiectul litigiului dedus judecății Tribunalului. Competența Curții în cadrul recursului este, astfel, limitată la aprecierea soluției legale date cu privire la motivele dezbătute în fața primei instanțe.

99 O parte nu poate, în consecință, să invoce pentru prima dată în fața Curții, în cadrul recursului, un motiv pe care nu l-a invocat în fața Tribunalului, întrucât aceasta ar echivala cu a-i permite să sesizeze Curtea, a cărei competență în materie de recurs este limitată, cu un litigiu mai extins decât cel cu care a fost sesizat Tribunalul (Hotărârea din 11 noiembrie 2004, Ramondín și alții/Comisia, C-186/02 P și C-188/02 P, EU:C:2004:702, punctul 60).

100 Trebuie de asemenea amintit că, la aprecierea caracterului abuziv al unei practici tarifare care conduce la comprimarea marjelor, este necesar să se ia în considerare, în principiu și cu prioritate, prețurile și costurile întreprinderii vizate pe piața prestațiilor cu amănuntul. Numai în cazul în care, ținând seama de împrejurări, nu este posibil să se facă referire la aceste prețuri și la aceste costuri trebuie să se examineze cele ale concurenților pe aceeași piață (Hotărârea TeliaSonera, punctul 46).

101 Prin intermediul celui de al treilea motiv, întemeiat pe erori de drept care afectează respingerea de către Tribunal a argumentului recurentei potrivit căruia Comisia s-a opus în mod eronat cererilor sale de ajustare de optimizare, recurenta susține printre altele că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a decis că, din moment ce structura CMITL ale recurentei nu putea fi identificată în mod precis din motive obiective, Comisia ar fi trebuit să reunească date de la concurenții săi sau să creeze propria bază de date coerentă în vederea elaborării unui model bazat pe CMITL.

102 Cu toate acestea, recurenta nu demonstrează că a invocat o asemenea critică în fața Tribunalului. Atunci când, în fața Tribunalului, recurenta a reproșat Comisiei că nu a prezentat, în integralitatea lor, metoda, principiile și datele de calcul ale CMITL pe care avea intenția să se întemeieze pentru a aprecia existența unei comprimări a marjelor în speță, recurenta nu a invocat decât o încălcare a drepturilor sale procedurale. Aceasta nu a susținut că în acest scop era eronat să se întemeieze pe costurile sale. De altfel, recurenta nu a susținut că, la punctul 231 din hotărârea atacată, Tribunalul a denaturat argumentele sale. Or, la punctul menționat, Tribunalul a constatat în mod expres că recurenta nu a susținut că era necesar în speță să se examineze prețurile și costurile concurenților săi în măsura în care nu era posibil să se facă referire la propriile prețuri și costuri.

103 Așadar, nu s-a dovedit că recurenta a susținut în fața Tribunalului că Comisia nu se putea întemeia pe datele sale pentru a stabili costurile relevante sau că numai datele concurenților săi sau date complet construite ar fi permis stabilirea costurilor menționate.

104 Prin urmare, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 98 din prezenta hotărâre, trebuie respinsă ca inadmisibilă critica invocată de recurentă în sprijinul celui de al treilea motiv, prin care susține că Comisia a săvârșit o eroare substanțială de apreciere prin faptul că nu a colectat date de la terți sau nu a elaborat propriul calcul al CMITL în vederea aplicării criteriului denumit al „operatorului la fel de eficient”.

Cu privire la fond

– Argumentația părților

105 Recurenta consideră că, în cadrul aprecierii existenței unei practici abuzive de comprimare a marjelor, Tribunalul a aplicat în mod eronat în drept criteriul „operatorului la fel de eficient” prin respingerea ajustărilor sale de optimizare.

106 Potrivit recurentei, dacă Comisia a acceptat cifrele sale referitoare la CMITL în cadrul reevaluării și al amortizării activelor, nu exista niciun motiv de respingere a ajustărilor de optimizare, din moment ce acestea erau la rândul lor bazate pe costurile pe care le-ar genera o rețea construită la data deciziei în litigiu. Ar fi vorba despre o chestiune de coerență sau de egalitate de tratament.

107 Ea consideră că, în lipsa unui model de costuri stabilit de Comisie pe baza CMITL și ca urmare a faptului că CMITL ale acesteia pentru perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2010 erau bazate pe coeficienți care decurg din analiza CMITL ale acesteia aferente anului 2011, niciun motiv valabil nu justifica respingerea ajustărilor sale de optimizare. Astfel, Tribunalul nu ar fi putut statua fără a săvârși o eroare de drept, la punctul 233 din hotărârea atacată, că ajustările de optimizare ar fi condus la „abaterea" de la costurile suportate de recurentă în perioada încălcării și nici nu ar fi putut preciza că ele ar presupune luarea în considerare a unei rețele moderne. De asemenea, considerația, la punctul 226 din hotărârea atacată, potrivit căreia chestiunile privind reevaluarea și amortizarea activelor, pe de o parte, și ajustările de optimizare, pe de altă parte, aveau un „obiectiv diferit" ar fi lipsită de relevanță în lipsa unui model stabilit de Comisie și inexactă, întrucât aceste două chestiuni ar privi calculul CMITL. În plus, recurenta arată că, în ceea ce privește ajustările realizate în vederea bazării costului activelor și al amortizărilor pe principiile contabilității în costuri actuale (denumite în continuare „ajustările CCA"), Comisia a acceptat principiul potrivit căruia trebuia să se ia în considerare o actualizare a costurilor de echipament și de exploatare pe care le-ar presupune construirea unei rețele la momentul la care sunt efectuate calculele pe baza acestor costuri, în timp ce a respins ajustările de optimizare, deși erau întemeiate pe același principiu. Recurenta contestă de asemenea afirmația, la punctul 234 din hotărârea atacată, potrivit căreia ajustările sale de optimizare se bazau pe un „operator perfect eficient", întrucât ele s-ar baza pe un operator la fel de eficient care construiește o rețea în anul 2011 și pe CMITL ale acesteia aferente anului 2011, care erau singurele disponibile. Costurile astfel obținute ar corespunde celor pe care recurenta le-ar evita dacă nu ar oferi serviciile de mare viteză vizate.

108 Comisia consideră că Tribunalul nu a săvârșit erori de drept la punctele 233-235 din hotărârea atacată, întrucât poziția recurentei nu ar ține seama nici de natura și efectele fiecărui tip de ajustări, nici de motivele pentru care Comisia le-a acceptat sau le-a respins.

– Aprecierea Curții

109 Trebuie amintit că punerea în aplicare de către o întreprindere dominantă a unei practici tarifare care conduce la comprimarea marjelor concurenților săi la fel de eficienți precum ea însăși constituie un abuz, în sensul articolului 102 TFUE, din moment ce este de natură să producă efecte de excludere pentru acești concurenți, făcând mai dificil sau chiar imposibil accesul pe piața vizată al acestor concurenți (a se vedea în acest sens Hotărârea TeliaSonera, punctele 63-65, precum și jurisprudența citată).

110 În plus, pentru a aprecia caracterul licit al politicii de prețuri aplicate de o întreprindere dominantă, trebuie în principiu să se facă referire la criterii privind prețurile întemeiate pe costurile suportate de întreprinderea dominantă însăși și pe strategia acesteia. În special, în ceea ce privește o practică tarifară care conduce la comprimarea marjelor concurenților săi, utilizarea unor asemenea criterii de analiză permite să se verifice dacă întreprinderea dominantă însăși ar fi fost suficient de eficientă încât să ofere prestațiile sale cu amănuntul către clienții finali altfel decât în pierdere, dacă ar fi fost obligată în prealabil să plătească propriile prețuri angro pentru prestațiile intermediare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 201, și Hotărârea TeliaSonera, punctele 41 și 42, precum și jurisprudența citată).

111 În speță, din cuprinsul punctelor 186, 187 și 217 din hotărârea atacată reiese că, pentru a aprecia costurile unui concurent cel puțin la fel de eficient ca recurenta care oferă servicii de acces la internet de mare viteză prin intermediul propriei rețele, Comisia a luat în considerare costurile activelor care compun această rețea. Astfel, după cum reiese din cuprinsul punctului 70 din prezenta hotărâre, prin supunerea acestor costuri Comisiei, recurenta a solicitat acesteia din urmă, pe de o parte, să reevalueze activele și, pe de altă parte, să țină seama de ineficiențele rețelei sale prin intermediul

ajustărilor de optimizare. Comisia a acceptat să includă în special reevaluarea activelor recurentei în analiza sa privind comprimarea marjelor și să deducă, în ceea ce privește costurile fixe specifice, cheltuielile mixte și comune. În schimb, Comisia a respins ajustările de optimizare.

112 La punctele 222-239 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat că în mod întemeiat Comisia refuzase să ia în considerare ajustările de optimizare. Tribunalul a motivat această decizie considerând în special, la punctul 225 din hotărârea atacată, că aceste ajustări constau în corectarea activelor la nivelul aproximativ al unui operator eficient care ar construi o rețea optimă adaptată pentru a satisface o cerere viitoare întemeiată pe informațiile „de astăzi” și pe previziunile privind cererea. Prin urmare, Tribunalul a estimat că ajustările de optimizare erau întemeiate pe o previziune, precum și pe un model de rețea optim, iar nu pe o estimare care să reflecte costurile incrementale ale activelor existente ale recurentei.

113 Tribunalul a dedus, la punctul 226 din hotărârea atacată, că ajustările de optimizare în general și înlocuirea activelor existente cu echivalentele lor mai moderne în special au avut un obiectiv diferit de reevaluarea activelor propusă de recurentă. Pe de altă parte, acesta a considerat că luarea în considerare de către Comisie a reevaluării activelor existente propusă de recurentă din cauza lipsei altor date mai fiabile cu privire la CMITL ale sale nu implica în niciun caz că din acest motiv Comisia acceptase în mod necesar ajustările de optimizare, astfel încât această instituție era îndreptățită să trateze în mod diferit, pe de o parte, înlocuirea activelor existente cu echivalentele lor mai moderne și, pe de altă parte, reevaluarea activelor propusă de recurentă.

114 În plus, la punctele 227-235 din hotărârea atacată, Tribunalul a confirmat concluzia Comisiei potrivit căreia ajustările de optimizare nu ar conduce la calcularea CMITL pe baza activelor recurentei, ci pe baza celor ale unui concurent ipotetic. Mai precis, la punctul 232 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat, pe de o parte, că înlocuirea activelor existente cu echivalentele lor mai moderne urmărea ajustarea costurilor activelor prin reținerea valorii activelor „actuale”, fără a efectua însă ajustări adecvate ale amortizărilor, și, pe de altă parte, că luarea în considerare a capacității excedentare a rețelelor pe baza capacității utilizate „în prezent” ar fi avut drept rezultat excluderea activelor recurentei care nu făceau obiectul unei utilizări productive. Tribunalul a dedus din aceasta, la punctul 233 din hotărârea atacată, că Comisia nu a săvârșit o eroare considerând că luarea în considerare a ajustărilor de optimizare ar fi condus la abaterea de la costurile suportate de recurentă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010. În sfârșit, la punctul 234 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că Comisia nu a încălcat principiul potrivit căruia examinarea unei comprimări a marjelor trebuie să se bazeze pe criteriul „operatorului la fel de eficient” atunci când a arătat în esență că este inevitabil ca anumite capacități să rămână uneori neutilizate. Tribunalul a considerat astfel că, în cazul în care Comisia ar fi acceptat ajustările de optimizare legate de capacitățile excedentare ale recurentei, calculele privind CMITL ale recurentei ar fi reflectat costurile asociate unei rețele optime care corespunde cererii și care nu suferă din cauza ineficiențelor rețelei acestui operator.

115 Recurenta susține că Tribunalul a aplicat în mod eronat acest criteriu al „operatorului la fel de eficient” și a încălcat principiul egalității de tratament atunci când a aprobat respingerea de către Comisie a ajustărilor de optimizare. În sprijinul acestei critici, recurenta susține în esență că aceste ajustări priveau numai datele referitoare la CMITL existente, și anume datele sale din anul 2011, care au fost utilizate cu titlu indicativ pentru perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2011. În plus, aceasta susține că ajustările menționate erau destinate să reflecte costurile actuale de echipamente și de exploatare pe care le-ar implica o rețea construită la data deciziei în litigiu („astăzi”), la fel ca ajustările CCA pe care Comisia acceptase să le ia în considerare.

116 Cu toate acestea, faptul că CMITL luate în considerare de Comisie pentru perioada cuprinsă între anul 2005 și anul 2010 fuseseră estimate pe baza datelor recurentei care datau din anul 2011 și că ajustările de optimizare erau destinate să actualizeze costurile de echipament și de exploatare în raport cu o rețea construită la data deciziei în litigiu nu este suficient pentru a demonstra caracterul eronat în drept al aprecierii Tribunalului, la punctele 225 și 232 din hotărârea atacată, potrivit căreia aceste ajustări

urmăreau să realizeze o evaluare a costurilor activelor existente prin înlocuirea acestora cu echivalentele lor mai moderne, astfel încât ele urmau să nu mai reflecte costurile unui concurent la fel de eficient ca recurenta. Prin urmare, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat, la punctele 226 și 233 din hotărârea atacată, că luarea în considerare a ajustărilor de optimizare avea un obiectiv diferit de reevaluarea activelor și ar fi condus la abaterea de la costurile suportate de recurentă între 12 august 2005 și 31 decembrie 2010.

117 De asemenea, faptul că singurele date luate în considerare de Comisie în vederea calculării CMITL erau cele ale recurentei referitoare la anul 2011 și că ajustările de optimizare erau destinate să actualizeze costurile de echipament și de exploatare în raport cu o rețea construită la data deciziei în litigiu nu este suficient pentru a demonstra că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept și nici o eroare în calificarea juridică a faptelor, ca urmare a aplicării pe care a efectuat-o la împrejurările speței a criteriului „operatorului la fel de eficient”, atunci când a considerat, la punctul 234 din hotărârea atacată, că luarea în considerare a ajustărilor de optimizare legate de capacitățile excedentare ar fi reflectat costurile asociate unei rețele optime care corespunde cererii și care nu suferă din cauza ineficiențelor rețelei recurentei.

118 Din moment ce nu s-a demonstrat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a confirmat temeinicia excluderii de către Comisie a ajustărilor de optimizare propuse de recurentă în aplicarea criteriului „operatorului la fel de eficient”, faptul că aceste ajustări ar fi fost efectuate pe baza acelorași date precum cele care au făcut obiectul altor ajustări luate în considerare de Comisie, cum sunt ajustările CCA ale recurentei, este lipsit de relevanță. Astfel, luarea în considerare a costurilor și a ajustărilor acestora pentru examinarea unei practici tarifare care conduce la comprimarea marjelor concurenților întreprinderii dominante nu trebuie apreciată în raport cu faptul că alte ajustări ale acestor costuri au fost deja acceptate de Comisie, ci în raport cu criteriul unui concurent cel puțin la fel de eficient ca întreprinderea în poziție dominantă.

119 În orice caz, o aplicare incorectă a acestui criteriu ca urmare a luării în considerare a anumitor ajustări ale costurilor nu poate justifica în sine luarea în considerare și a altor ajustări, în temeiul principiului egalității de tratament. Astfel, principiul egalității de tratament trebuie conciliat cu respectarea legalității, potrivit căreia nimeni nu poate invoca în beneficiul său o nelegalitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 septembrie 2017, Pappalardo și alții/Comisia, C-350/16 P, EU:C:2017:672, punctul 52, precum și jurisprudența citată).

120 În consecință, Tribunalul a confirmat fără a săvârși o eroare de drept și nici în ceea ce privește calificarea juridică a faptelor temeinicia refuzului Comisiei de a lua în considerare ajustările de optimizare.

121 Prin urmare, al treilea motiv de recurs trebuie să fie respins în parte ca inadmisibil și în parte ca nefondat.

Cu privire la cererea referitoare la posibilitatea de a beneficia de o hotărâre favorabilă

122 Recurenta solicită să i se dea posibilitatea de a beneficia de eventuala admitere a motivului invocat de DT în susținerea recursului său în cauza C-152/19 P împotriva Hotărârii Tribunalului din 13 decembrie 2018, Deutsche Telekom/Comisia (T-827/14, EU:T:2018:930), prin care DT critică această hotărâre în măsura în care a decis că Comisia considerase în mod întemeiat că recurenta și ea însăși făceau parte dintr-o întreprindere unică și că ambele erau răspunzătoare pentru încălcarea constatată în decizia în litigiu. În susținerea acestei cereri, recurenta afirmă că motivul menționat are același obiect precum cel al celui de al patrulea motiv al său invocat în fața Tribunalului.

123 Comisia susține că o asemenea cerere trebuie respinsă având în vedere că nu este vorba despre un motiv de recurs, că răspunderea recurentei nu își are originea în comportamentul DT și că, în orice caz, recursul DT în cauza C-152/19 P trebuie respins.

124 În această privință este suficient să se constate că prin Hotărârea, pronunțată astăzi, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P), Curtea a respins recursul formulat de DT în această cauză, astfel încât cererea recurentei este inoperantă, fiind lipsită de obiect.

125 Prin urmare, se impune respingerea recursului în ansamblul său.

Cu privire la cheltuielile de judecată

126 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

127 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

128 Întrucât recurenta a căzut în pretenții, iar Comisia a solicitat obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată, aceasta suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Comisie.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) **Respinge recursul.**

2) **Slovak Telekom a.s. suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Comisia Europeană.**

Semnături